

รายงานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

(ตำบลคอนฉิม)

จัดทำโดย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลคอนฉิม

อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ด้านเกษตรกรรม

๑-๒

๒. ด้านหัตถกรรม

๓-๔

๓. ด้านอาหารพื้นบ้าน

๓.๑ กลุ่มทำปลาร้าบอง

๕-๗

๓.๒ ข้าวแทนสมุนไพร

๘-๑๐

๔. ด้านประเพณี

๑๑-๑๒

๕. ด้านศิลปกรรม

๑๓-๑๔

๖. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑๕-๑๖

คำนำ

ประชญ์ชาวบ้านหรือนักคิดท้องถิ่น หรือครูภูมิปัญญาไทยแล้วแต่จะเรียกกัน จะมีมากมายในหลาย ด้าน แล้วแต่งานที่ท่านปฏิบัติจนบังเกิดผล เป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับ ธรรมชาติ มีความคิดเข้าระบบของ คันหาความจริง ช่าง สังเกตและนำสิ่งที่พบเห็นมาเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถสรุปเป็นบทเรียนได้

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือข้อมูลประชญ์ท้องถิ่นเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นฐานข้อมูลการ ดำเนินงาน และการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามในตำบลคอนฉบิม ให้คงอยู่ใน ท้องถิ่น และสืบสานแก่คนรุ่นหลังต่อไป

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลคอนฉบิม

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑)อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ชนบธรรมเนียมและอาริตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญ อย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คนไทย สามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาไว้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และ ธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลคอนฉบิม ได้เล็งเห็นความสำคัญของ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นประยุกต์ชาวบ้าน หรือประยุกต์ ท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประยุกต์ชาวบ้าน หรือประยุกต์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญา ท้องถิ่น ประยุกต์ชาวบ้าน หรือประยุกต์ท้องถิ่นเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในการศึกษาภูมิปัญญา ท้องถิ่น ประยุกต์ชาวบ้าน หรือประยุกต์ท้องถิ่น ต่อไป ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายรวมถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้าน คิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนา แก้ปัญหา เป็นทั้ง สติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและ แนวทางดำเนินชีวิตใน วงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ใน หลายวิชา ดังที่ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๓๐ สาขา คือ

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตและแปรรูปสินค้าทางการเกษตร ทักษะ และเทคนิคด้าน การเกษตร กับ เทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐาน คุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตรเป็นต้น
๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ใน การแปรรูปผลผลิตเพื่อ ช่วยในการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่าง ปลอดภัย ประยุกต์ และเป็นธรรมอัน เป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองทาง เศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทาง หัตถกรรม เช่นการรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่ม หัตถกรรม และอื่นๆ เป็นต้น
๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและ รักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองทาง ด้านสุขภาพและอนามัยได้
๔. สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน
๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัด การค้าการสะสมและ บริการกองทุนและธุรกิจ ในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและ โภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน
๖. สาขาวัสดุการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกัน คุณภาพชีวิตของคนให้ เกิดความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม
๗. สาขาวิศวกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่างๆ เช่น จิตกรรม ประดิษฐกรรม วรรณกรรม หัตศิลป์ ศิลปะปั้นเป็นต้น
๘. สาชาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารการจัดการดำเนินงาน ด้านต่างๆ ทั้งขององค์กร ชุมชน องค์กรทาง สังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้舛ผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัด การศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาวิชาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัด การศึกษาเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

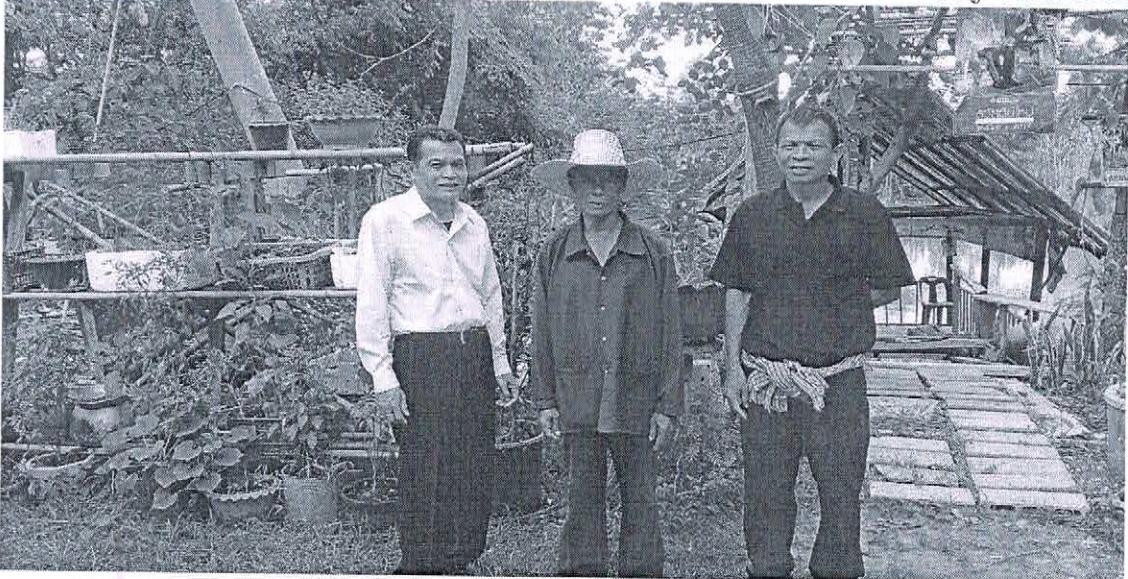
๙. สาขาวิชาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงาน เกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาวิชาและประเมินหมายถึง ความสามารถประยุกต์และ ปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อและ ประเมินด้วยเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบูติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและ สังคมล้อม เช่น การถ่ายทอด หลักศาสนา การบวชป่า เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

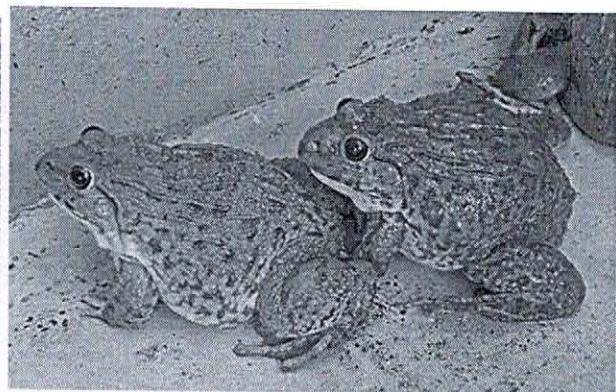
๑. ด้านเกษตรกรรม
นายไธสง ไธสง

๓๒ หมู่ที่ ๓ บ้านโนนสวัրค์ ตำบลคอนฉิม อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ๔๐๓๓๐
นายหนุกกาล วิรุณละพันธ์ ที่อยู่ ๓๒ หมู่ที่ ๓ บ้านโนนสวัรค์ ตำบลคอนฉิม อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ๔๐๓๓๐

จุดเด่นของศูนย์

การทำเกษตรผสมผสาน โดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๑ ไร์ ๑ แสน การปลูกผักหวานป่า การเลี้ยงปลา การปลูกข้าว ๑ ไร่ ได้ข้าว ๑๐๐ กิโล การอนุรักษ์ไม้ยืนต้น การเพาะเห็ดและปลูกพืชในป่าธรรมชาติ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านโนนสวัรค์ จำนวนพื้นที่ของศูนย์ฯ มี ๒๑ ไร่ ๓ งาน ประเภทกิจกรรมทางการเกษตร : เกษตรผสมผสาน นายหนุกกาล วิรุณละพันธ์ ได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาดูงานที่ศูนย์ปราษฎ์ ชาวบ้านพ่อสาย สร้อยสะระกลาง จังหวัดบุรีรัมย์ จึงเกิดแรงบันดาลใจในการทำการเกษตรแบบผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้เริ่มจากการทำนา ๑ ไร่ ได้ข้าว ๑๐๐ กิโล และการทำเกษตรประยุต์ คือ "การปลูกทุกอย่างที่กินได้" จนประสบผลสำเร็จจนเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน และได้มีหน่วยงานราชการต่างๆ ในจังหวัดสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาศูนย์ฯ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักสูตรที่จัดอบรม

ชื่อหลักสูตร "เกษตรทฤษฎีใหม่ ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นา ๑ ไร่ ได้ข้าว ๑๐๐ ถัง" ประกอบด้วย การบันปลีียน แนวคิดการปฏิบัติสู่การดำเนินชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การทำน้ำหมัก/ปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำไร่นาสวนผสม การทำน้ำยาซักผ้า น้ำยาอนึ่งประสงค์ และการทำอินทรีย์ การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลาดุก เตาประยัดพลังงานน้ำสัมคันวัน ไม้ และพัลส์งานทดแทน การเพาะปลูกผักหวานป่า การอนุรักษ์ป่า การทำบัญชีครัวเรือน และการจัดทำแผนการผลิต ทางการเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่

คุณหนูกาล เป็นนักบริหารจัดการแม้มีข้อจำกัดในพื้นที่แต่สามารถบริหารจัดการได้ประโยชน์สูงสุด

คุณหนูกาล มีความพอใจในสิ่งที่ตนเองทำ (ฉันทะ) มีความขยันหม่นเพียรในอาชีพของตนเอง (วิริยะ) เอาใจฝึกให้ในสิ่งนั้น ไม่ว่าง ธุระ (จิตตะ) ใช้ปัญญาพิจารณาโครงสร้าง宇宙 หาเหตุผล คิดค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาปรับปรุงอยู่เสมอ ไม่ฟังช่าง ไม่ วอกแวกเมื่อพบข้อบกพร่องของงานก็รีบแก้ไขทำให้ดียิ่งขึ้น (วิมังสา) ความพร้อมของศูนย์

ศูนย์ฯ มีอาคารฝึกอบรมสามารถรองรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ประมาณ ๑๐๐ คน และเรือนอนรองรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ ๕๐ คน อาคารรับประทานอาหาร พร้อมโต๊ะ เก้าอี้รองรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ ๑๐๐ คน มีห้องน้ำ จำนวน ๑๐ ห้อง มีสถานที่สำหรับจัดกิจกรรม และมีโถส้วตที่ศูนย์การณ์วัสดุสำนักงานที่ เพียงพอสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์ฯ โดยมีวิทยากร จำนวน ๔ คน

๒. ด้านหัตถกรรม

กลุ่มหัตถกรรม

ประวัติบ้าน ตอนใจ หมู่ ๖ ต.คอนฉบิม

บ้านคอนใจเริ่มก่อตั้ง ราปี พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยอ่ประแตงแซ่น กับพ่อตาโหมด ซึ่งอพยพมาจากการบ้านคอนฉบิม เพื่อสะดวกในการทำงาน ทำไร่ โดยครั้งแรกอาศัยหน่องนาบกคำ เป็นหนองน้ำกินน้ำใช้ ต่อมานอนบกคำ ตื้นเขิน กอร์ปักบัวบ้านจากบ้านคอนฉบิมและโน่นเก่าน้อยอยพมายุเพิ่มมากขึ้น ทำให้ขาดแคลนน้ำ ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันชุดหน่องสักกะที่เป็นที่กักเก็บน้ำไว้ใช้จนถึงปัจจุบัน ต่อมาราปี พ.ศ. ๒๕๗๖ โดยการนำของนายพาก จันทะ สารวัตรผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านกว่า ๕๐ คน robครัว ได้สร้างวัดขึ้น โดยมีพระภิกษุสี ดอกไม้มัง เป็นเจ้าอาวาส และในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๙๒ ได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นครั้งแรก โดยผู้ก่อตั้งคือ ขุนเสลกภูมิ ยพิพัฒน์ นายอำเภอพล ซึ่งในระยะแรกอาศัยศาลาวัดที่ไม่มีพระภิกษุจำพรรษาเป็นสถานที่เล่าเรียน และในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ โดยการนำของนายอำเภอพริยะ ผู้ใหญ่บ้าน ได้ประชุมชาวบ้าน กรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ในโรงเรียนบ้านตอนใจ ได้ตกลงเปลี่ยนสถานที่ตั้งของโรงเรียนเพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างวัดเพิ่มเติมกับที่สาธารณประโยชน์ชี้ว่า ตอนหมาตามะ ซึ่งตั้งอยู่ทิศตะวันตกของหมู่บ้าน มีเนื้อที่ ๒๑ ไร่เศษ โดยเริ่มสร้างภูมิ ๒ หลัง ศาลาการเปรียญ ๑ หลัง ละ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ โรงเรียนได้นำที่ดอนหมาตามะขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ และก่อสร้างอาคารเรียนหลังแรกพร้อมอาคารประกอบ และในปี ๒๕๒๓ ได้รื้อถอนอาคารเรียนหลังเดิมที่ตั้งอยู่ที่ดินวัด เพื่อย้ายไปอยู่ที่ใหม่ และใช้เป็นสถานที่เล่าเรียนมานถึงปัจจุบัน สำหรับผู้นำหมู่บ้าน เมื่อปี ๒๕๘๖ ทางราชการได้แต่งตั้งนายสี จันทะภา เป็นผู้ใหญ่บ้านโคงสว่างและให้ดูแลบ้านตอนใจ ด้วย จนถึง พ.ศ. ๒๕๙๙ ได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน โดยนายพรหมฯ ดอกไม้มัง ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านตอนใจ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลคอนฉบิม อำเภอพล จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้เลือกนายอำเภอพริยะ เป็นผู้ใหญ่บ้านตอนใจ หมู่ที่ ๕ ตำบลคอนฉบิม อำเภอพล พอถึงปี ๒๕๒๑ ชาวบ้านได้เลือกนายบุญเพิ่ม ขุนพิพิธทอง เป็นผู้ใหญ่บ้านตอนใจ หมู่ที่ ๖ ตำบลคอนฉบิม กิ่งอำเภอแรงใหญ่ และเมื่อปี ๒๕๒๒ ชาวบ้านได้เลือกนายบุญเลิ่ง กองหล้า เป็นผู้ใหญ่บ้าน จนถึง พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้ถึงแก่กรรม ชาวบ้านจึงได้เลือกนายสุพิน ศรียะ และนายประสาท มาบพันนา เป็นผู้ใหญ่บ้านตอนใจ ตามลำดับจนถึงปัจจุบัน

วิสัยทัศน์การพัฒนาหมู่บ้าน คิด คัน หาความบก พร่อง เพื่อนำไปสู่การแก้ไข

๑. สภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ดินและอาณาเขต

- (๑) ระยะทางจากอำเภอถึงหมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ตลอดสายความยาว ๗ กิโลเมตร
- (๒) พื้นที่ทั้งหมด ประมาณ ๒๕๐๐ ไร่ แยกเป็น
 - พื้นที่อยู่อาศัย ประมาณ ๑๓๐ ไร่
 - พื้นที่การเกษตร ประมาณ ๒๐๐๕ ไร่
- พื้นที่ด้านอื่น ๆ เช่น พื้นที่ปลูกพืชเดี่ยงสัตว์, พื้นที่ป่าสงวน ประมาณ ๓๖๕ ไร่

๑.๒) อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อ เขตติดต่อ บ้านโน่นเก่าน้อย - โคงสว่าง
ทิศใต้ ติดต่อ เขตติดต่อบ้านโน่นเก่าน้อย
ทิศตะวันออก ติดต่อ เขตติดต่อบ้านโน่นเก่าน้อย - ป่าแดง
ทิศตะวันตก ติดต่อ เขตติดต่อบ้านโน่นสว่าง - ภูดหมายเห็บ

๑.๓ จำนวนครัวเรือน และประชากร

จำนวนครัวเรือน ๓๗ ครัวเรือน ประชากร ๖๐๑ คน ชาย ๓๑๒ คน หญิง ๒๘๙ คน มีวัย

แรงงาน ๔๔ คน ไปทำงานต่างถิ่นในประเทศ ๑๗๕ คน และทำงานต่างประเทศ ๖ คน เพศชายส่วนมากมีทักษะด้าน ช่างปูน ช่างไม้ ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องยนต์ จักسان เพศหญิงมีทักษะด้านการทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย เป็นต้น

๒ สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ ประชาชัชนมืออาชีพหลักคือการเกษตร (ทำนา) อาชีพเสริม คือทอผ้าไหม การทำน้ำยาล้างจาน น้ำปลา และรับจำนำรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๒๘,๐๐๐ บาท/คน/ปี เป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ ๒ ๑.๔ ชื่อกลุ่ม/องค์กรต่าง ในหมู่บ้าน ดังนี้

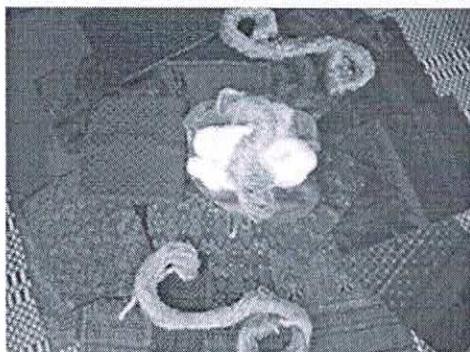
- ๑) กองทุนหมู่บ้าน
- ๒.) กองทุน กข.ค.จ.
- ๓) กลุ่momทรัพย์เพื่อการผลิต
- ๔) กลุ่มทอผ้าไหม
- ๕) กลุ่มเกษตรกร
- ๖) กลุ่มทำ น้ำปลา และ น้ำยา ล้างจาน
- ๗) กลุ่มปูยีชาวภาค

๓. ลักษณะภูมิประเทศ/ภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ ตอน ภูมิภาคครึ่อง แห้งแล้ง น้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ

๔. ผลิตภัณฑ์ที่นำส่งใจ มี ผ้าไหมมัดหมี

ตัวอย่าง ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม มัดหมีบ้านดอนโจด

๕. ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ด้าน การทอผ้าไหม ๑๐ คน การเกษตรสมผสม ๘ คน

การจักสาน ๘ คน หม้อแพนโนราณ หม้อจับเส้น และปั้มน้ำเหลืองเรียนรู้ด้านการทำน้ำปลาจากปลาร้า น้ำยาล้างจาน ซึ่งชาวบ้านได้อาศัยเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

๓. ด้านอาหารพื้นบ้าน

๓.๑ กลุ่มทำปลาร้าวอง

ประวัติบ้าน ตอนใจด หมู่ ๖ ต.ค่อนฉบิม

บ้านตอนใจเริ่มก่อตั้ง ราชปี พ.ศ. ๒๔๗๗ โดยอ่ประແಡແແ່ນ ກັບພ້ອຕາໂທມດ ປຶ້ງອພຍພາຈາກ ບ້ານຄອນฉบິມ ເພື່ອສະຫວັກໃນການທໍານາ ທໍາໄຮ່ ໂດຍຄັ້ງແຮກອາຄີຍຫອນນາບັກຄຳ ເປັນຫນອງນໍາກິນນ້າໃຊ້ ຕ່ອມຫນອງບັກຄຳ ຕົ້ນເຂີນ ກອງປັບຂາວບ້ານຈາກບ້ານຄອນฉบິມແລະໂນນເກຳນ້ອຍອພຍພາຍູ້ເພີ່ມນາກຂຶ້ນ ທໍາໃຫ້ຂາດແຄລນນ້າ ງາວບ້ານຈົງພຣ້ອມ ໄຈກິນຊຸດຫອນໂສກະທີເປັນທີ່ກັກເກີນນ້າໄວ້ໃຊ້ຈົນຄົງປັຈຈຸບັນ ຕ່ອມราชปี พ.ศ. ๒๔๗៦ ໂດຍກ ການນຳຂອງນາຍພາ ຈັນທະ ກາ ສາຮວັດຜູ້ໃໝ່ບ້ານ ແລະກາວບ້ານກວ່າ ៥០ ຄຣອບຄຣາ ໄດ້ສ້າງວັດຂຶ້ນ ໂດຍມີພຣະກິກຸ່ສີ ດອກໄມ້ຈາມ ເປັນເຈົ້າວາສ ແລະ ໃນວັນທີ ១៣ ພຸດືກພຸດມ ພ.ສ ๒๔๘២ ໄດ້ຈັດຕັ້ງໂຮງເຮັນຂຶ້ນຄັ້ງແກກ ໂດຍຜູ້ກ່ອຕັ້ງຄື້ອງ ຊຸນເສລັກນີ້ ຍົພິພັດນີ້ ນາຍອຳເກອ ພລ ປຶ້ງໃນຮະແກກອາຄີຍສາລາວັດທີ່ມີພຣະກິກຸ່ສີຈຳພຣ້າເປັນສຖານທີ່ເລ່າເຮັນ ແລະໃນປີ พ.ศ ๒๔๑៤ ໂດຍການນຳຂອງ ນາຍອຳຄາ ພິຮີຍ ຜູ້ໃໝ່ບ້ານ ໄດ້ປະໜຸມຫາວບ້ານ_ກຽມການຮູ່ບ້ານ ຄະຕູໃນໂຮງເຮັນບ້ານตอนใจ ໄດ້ຕົກລົງເປົ່ານັ້ນສຖານ ທີ່ທັດຂອງໂຮງເຮັນເພື່ອໃໝ່ເປັນສຖານທີ່ກ່ອສ້າງວັດເພີ່ມເຕີມກັບທີ່ສາຮາຣາປຣະໂຍ່ນຂໍ້ວ່າ ດອນໝາຕາຍ ປຶ້ງຕັ້ງອູ້ທີສະວັນທຸກ ຂອງໜຸ່ງບ້ານ ມີນີ້ທີ່ ២១ ໄຣເສເຈ ໂດຍເຮັ່ງສ້າງກຸງ ២ ລ້າງ ສາລາການເປົ່າຍຸ ១ ລ້າງ ລະ ໃນປີ พ.ສ ๒๔๑៦ ໂຮງເຮັນໄດ້ນໍາທີ່ ດອນໝາຕາຍຂຶ້ນທະເບີນທ່າຮພສດຖ ແລະກ່ອສ້າງອາຄາຣເຮັນຫັ້ງແຮກພຣ້ອມອາຄາຣປຣະກອບ ແລະໃນປີ ๒๔๒៣ ໄດ້ຮ້ອດອນ ອາຄາຣເຮັນຫັ້ງເດີມທີ່ຕັ້ງອູ້ທີ່ດິນວັດ ເພື່ອຍ້າຍໄປຢູ່ທີ່ໃໝ່ ແລະໃໝ່ເປັນສຖານທີ່ເລ່າເຮັນມາຈົນຄົງປັຈຈຸບັນ ສໍາຫັບຜູ້ນໍາໜຸ່ງບ້ານ ເມື່ອປີ ๒๔๘៦ ທາງຮາຈກາຣີໄດ້ແຕ່ຕັ້ງນາຍສີ ຈັນທະກາ ເປັນຜູ້ໃໝ່ບ້ານໂຄສ່ວ່າງແລະໃ້ດູແລບ້ານตอนใจ ດ້ວຍ ຈົນຄົງ ພ.ສ ๒๔๘๔ ໄດ້ມີການເລືອກຕັ້ງໜຸ່ງໃໝ່ບ້ານ ໂດຍນາຍພຣມມາ ດອກໄມ້ຈາມ ໄດ້ຮັບເລືອກເປັນຜູ້ໃໝ່ບ້ານດອນใจ ແມ່່ທີ່ ៣ ຕຳບລຄອນฉบິມ ອຳເກວພລ ພອຄົງປີ ๒๔๒៩ ງາວບ້ານໄດ້ເລືອກນາຍບຸນຍຸເພີ່ມ ຊຸນທີພຍ່ທອງ ເປັນຜູ້ໃໝ່ບ້ານດອນใจ ແມ່່ທີ່ ៥ ຕຳບລ ຄອນฉบິມ ກິ່ງອຳເກວແວງໃໝ່ ແລະເມື່ອປີ ๒๔๒២ ງາວບ້ານໄດ້ເລືອກນາຍບຸນຍຸເຖິງ ກອງຫຼ້າ ເປັນຜູ້ໃໝ່ບ້ານ ຈົນຄົງ ພ.ສ ๒๔๗៧ ໄດ້ຄົງ ແກ່ກຽມ ງາວບ້ານຈົງໄດ້ເລືອກນາຍສຸພິນ ຕ່ຽຍຍ ແລະນາຍປຣະສາທ ມາບພັນນາ ເປັນຜູ້ໃໝ່ບ້ານ ດອນใจ ຕາມລຳດັບຈົນຄົງປັຈຈຸບັນ

๑. สภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ดินและอาณาเขต

- ๑) ระยะทางจากอำเภอถึงหมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ตลอดสายความยาว ๗ กิโลเมตร
- ๒) พื้นที่ทั้งหมด ประมาณ ๒๕๐๐ ไร่ แยกเป็น
 - พื้นที่อยู่อาศัย ประมาณ ๓๓๐ ไร่
 - พื้นที่การเกษตร ประมาณ ๒๐๗๕ ไร่
- พื้นที่ด้านอื่น ๆ เช่น พื้นที่ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์, พื้นที่ป่าสงวน ประมาณ ๓๖๕ ไร่

๑.๒) อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อ เขตติดต่อ บ้านโนนเก่าน้อย - โคกสว่าง

ทิศใต้ ติดต่อ เขตติดต่อบ้านโนนเก่าน้อย

ทิศตะวันออก ติดต่อ เขตติดต่อบ้านโนนเก่าน้อย - ป่าแดง

ทิศตะวันตก ติดต่อ เดตตี ตตต. ตตต. บ้านโคกสว่าง - คุ้ดมากเห็บ

๑.๓ จำนวนครัวเรือน และประชากร

จำนวนครัวเรือน ๓๓๗ ครัวเรือน ประชากร ๖๐๑ คน ชาย ๓๗๒ คน หญิง ๒๒๙ คน มีวัย
แรงงาน ๔๘๘ คน ไปทำงานต่างถิ่นในประเทศไทย ๑๗๕ คน และทำงานต่างประเทศ

๖ คน เพศชายส่วนมากมีทักษะด้าน ช่างปูน ช่างไม้ ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องยนต์ จักสาน เพศหญิงมีทักษะด้านการทอ
ผ้าไหม ผ้าฝ้าย เป็นต้น

๒ สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ ประชาชนมีอาชีพหลักคือการเกษตร (ทำนา) อาชีพเสริม คือหอพักใหม่ การท่า
น้ำยาล้างงาน น้ำป่าลา และรับจ้าง มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๒๗,๐๐๐ บาท/คน/ปี เป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ ๒

๑.๔ ชื่อกลุ่ม/องค์กรต่าง ในหมู่บ้าน ดังนี้

- ๑) กองทุนหมู่บ้าน
- ๒.) กองทุน กข.คจ.
- ๓) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- ๔) กลุ่มหอพักใหม่
- ๕) กลุ่มปลาร้าบอง
- ๖) กลุ่มทำ น้ำป่าลา และ น้ำยา ล้างงาน
- ๗) กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ

๓. ลักษณะภูมิประเทศ/ภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ ตอน ภูมิภาคครึ่อง แห้งแล้ง น้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ

๔. ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ มี ปลาร้าบong

๓.๒ ข้าวแทนสมุนไพร

ชื่อ นางส่ายทิพย์ มาลา

บ้านโคกสว่าง หมู่ที่ ๗ ตำบลคอนฉิม อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด พาทีมงาน THE STANDARD ไปเยี่ยมเยือน ‘กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโคกสว่าง’ ผู้ผลิตข้าวแทนสมุนไพรสายทิพย์ วิสาหกิจชุมชนเล็กๆ ในจังหวัดขอนแก่น ที่ทางโตโยต้าได้นำความรู้เกี่ยวกับระบบการผลิตไปประยุกต์และถ่ายทอดให้เหมาะสมกับบริบทของธุรกิจ ทั้งยังต่อยอดความสำเร็จสู่ชุมชนอื่นๆ ด้วยการเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ในนาม ‘ศูนย์การเรียนรู้โตโยต้า ธุรกิจชุมชนพัฒนา’ แห่งที่สองของประเทศไทยและแห่งแรกในภาคอีสาน

ศูนย์การเรียนรู้โตโยต้า ธุรกิจชุมชนพัฒนา เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เกิดจากผลสำเร็จของโครงการโตโยต้า ธุรกิจชุมชนพัฒนา โดยทางโตโยต้าจะส่งพนักงานที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ มาสอนชุมชนให้รู้วิธีการทำธุรกิจแบบมืออาชีพ ลดต้นทุนการผลิต ลดความสูญเสีย เพิ่มพูนผลกำไร ฯลฯ โดยองค์ความรู้หลักที่นำมาใช้คือระบบการผลิตแบบโตโยต้า (TPS) เพื่อพัฒนาระบบการผลิตและการบริหารจัดการ และหลักการคิดเช็น (Kaizen) เพื่อให้ธุรกิจชุมชนสามารถแก้ไขปัญหา ปรับปรุง และพัฒนาธุรกิจได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

“ช่วงแรกที่ทำวิสาหกิจชุมชนบ้านโคกสว่าง เรายังคิดแต่ว่าอย่างไรเพื่อชุมชนบ้าง อยากให้ชุมชนมีรายได้มากขึ้น ก็เลยทำข้าวแทนที่ข้าวบ้านคุ้นเคยกันดี พอทำได้สักพักก็ประสบปัญหาเบื่อๆ แต่เรายังคิดว่าทำต่อไปได้ที่สุดแล้วเท่าที่ความสามารถจะมี อยู่มานานหนึ่งทางโดยตัว ของแก่น เข้าติดต่อมาว่าว่าบริษัทกำลังหาชุมชนเข้าร่วมโครงการโดยตัว ธุรกิจชุมชนพัฒนา ทางเราสนใจไหม พื้นที่ตอบตกลงทันแบบไม่ต้องคิดเลย” ส่ายทิพย์ ลามา ประธานกลุ่มธุรกิจชุมชนกลุ่มข้าวแทนสมุนไพรสายทิพย์ เล่าให้ฟังถึงประวัติความเป็นมาและการเข้าร่วมโครงการกับทางโดยตัว สิ่งที่น่าประทับใจสำหรับโครงการโดยตัว

แนว และ เดียวต้า มอเตอร์ ประเทศไทย
1 กันยายน 2560

ธุรกิจชุมชนพัฒน์ คือการสอนให้ชุมชนคิดเป็น หยิบยื่นองค์ความรู้ อย่างแนะแนวมากกว่าแก่ปัญหาให้เสร็จสรรพแล้วชุมชน ตามอย่างเดียว

“สิ่งที่เกิดขึ้นในโครงการคือเราคิดร่วมกัน ทางโตโยต้าจะส่งผู้เชี่ยวชาญมาอยแนะนำ อยดู พอกเขารีบันปัญหา เขาจะให้การบ้านเร้าไปคิดว่าควรแก้ไขอย่างไร เช่น ทำอย่างไรไม่ให้ข้าวเสีย ทำอย่างไรให้แผ่นข้าวได้มาตรฐาน แผ่นข้าวไม่แตก ให้เราลองคิด ลองทำแนวทาง แล้วนำมาเสนอ ถกเถียง พูดคุยกัน เข้าสอนให้เราคิดเป็น มองเห็นปัญหา เข้าใจในการทำธุรกิจ โตโยต้าได้นำองค์ความรู้และวัตถุกรรมทางความคิดมาสอนให้แม่บ้านเพื่อที่จะไปต่อยอดทำต่อได้ เมื่อไรที่ไม่มีโตโยต้า เราเก็บสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง” สายทิพย์กล่าวเสริมกระบวนการผลิตแบบโตโยต้าและโคเช็นจะดำเนินการภายใต้แนวคิด ๕ อย่าง ได้แก่ รู้ เทียน เป็น ใจ กล่าวคือลงพื้นที่สำรวจรายละเอียดเพื่อ ‘รู้’ ปัญหา เมื่อรู้แล้วก็ ‘เทียน’ แนวทางการแก้ปัญหา โดยใช้วิธีการแก้แบบโคเช็น สร้างระบบมองเห็นให้ทุกคนมองเห็นปัญหาร่วมกัน หลังจากนั้นจึง ‘เป็น’ ทำเป็นด้วยตนเอง ใช้โคเช็นในการแก้ปัญหาซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนได้หนทางที่ดีที่สุด และสุดท้าย ‘ใจ’ ทำทุกอย่างด้วยใจ เข้าใจ ใส่ใจ และถูกใจ หลังจากเยี่ยมชมโรงงานการผลิต รวมองเห็นโรงงานทำงานขนาดเล็กที่ได้มาตรฐานร่วมกับโรงงานใหญ่ๆ ด้านในสะอาดและเป็นระบบระเบียบมาก มีการแบ่งเขตพื้นที่การทำงานอย่างชัดเจน โซนนี้ไว้วางข้าว ตกข้าว โซนนี้ไว้หยอดไวน์เพลลงบรรจุภัณฑ์ สต็อกของทุกกล่องระบุวันที่และจำนวน จัดสรรอย่างเป็นระบบ มองผิวเผินถ้าไม่บวกกว่าทำข้มผู้เชี่ยนยังคิดในใจเลยว่าร่วงกับโรงงานของโตโยต้าไม่มีผิดเพี้ยน สายทิพย์บอกกับเราว่าหลังเข้าร่วมโครงการ ทุกอย่างเป็นระบบขึ้นมาก โตโยต้าเข้ามาปรับกระบวนการให้เราผลิตได้เร็วขึ้น ทำงาน

น้อยลง แต่ได้ผลผลิตมากขึ้นกว่าเท่าตัว ความเสียหายจำกพวกแผ่นข้าวแตก การบรรจุภัณฑ์ หรือสต็อกข้าวติดกันแนบเป็นศูนย์ ปริมาณแก่สักใช้น้อยลง เข้าสอนให้รู้จักรอบ Just in time เปรียบเสมือนเด็กว่าเราไม่ใช่ผู้ผลิตข้าวแทน แต่เราคือธุรกิจอาหาร ผลิตได้เร็ว แต่ไม่จำเป็นต้องผลิตไว้เยอะ เพราะจะเป็นต้นทุนจม เราจึงใช้คำสั่งซื้อของลูกค้าเป็นตัวกำหนดการผลิต เมื่อมีเวลามากขึ้นก็นำเวลาเหล่านั้นไปพัฒนาสินค้า ตอนนี้นักการสหงานที่เป็นรถดั้งเดิมแล้ว ข้าวแทนของชุมชนยังมีสต็อกมาก รถหุ้นเรียนกรอบ รถซื้อก็โกลัดซิป แต่ละรถเป็นที่ขึ้นขอบและได้รับความนิยมมาก มีอัตรารือร้าวจากลูกค้าตลอดเวลา สำหรับโครงการโตโยต้า ธุรกิจชุมชนพัฒน์ ยังคงทำกิจกรรมต่อเนื่องอยู่ทุกปี โดยโตโยต้ามุ่งจะขยายโครงการนี้ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย และชุมชนให้เติบโต มั่นคง และยั่งยืน

๔. ด้านประเพณี

ประเพณีบุญเดือนหนกและบวงสรวงหลวงปู่นาย

ที่ตั้งหน้าคุณยพัฒนาเด็กเล็กวัดลักษมีวัน ต.คอนฉบิ อ.แม่ใจ จ. ขอนแก่น

ประเพณีเลี้ยงปูตาเป็นประเพณีความเชื่อของชาวอีสาน ที่มีความเกี่ยวพันธ์ต่อเนื่องกัน กล่าวคือก่อนจะมีการทำบุญขะยะนั้นก็จะต้องมีการเลี้ยงผีปูตา ก่อนในช่วงเดือน ๖ เดือน ๗ ทั้งสองประเพณีนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อในเรื่องจิตวิญญาณ ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งคนทั่วไปเรียกว่า ผี ความเชื่อเรื่องผีในสังคมท้องถิ่นของชาวอีสานมีอยู่อย่างแพร่หลายมีทั้งผีที่ร้ายและผีที่ดี ตัวอย่างของผีที่ร้าย เช่น ปอบ กระสือ ซึ่งผู้คนกลัวและหาทางกำจัด ส่วนผีอีกประเภทคือผีดีนั้นผู้คนให้ความเคารพนับถือกราบไหว้บูชา เช่น ผีปูตา เจ้าพ่อ เจ้าแม่ หรือผีบ้านผีร่อง ที่มีความเชื่อว่าคอยปกป้องให้ความคุ้มครองคนในชุมชนนั้นๆ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหลือธรรมชาติ อันเป็นผลให้เกิดประเพณีที่เกี่ยวข้องกับผีคือประเพณีการเลี้ยงผีปูตาและประเพณีบุญขะยะ

การบวงสรวงในวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน “ปูตา” คือ ผีหรือเทวดาที่คุ้มครองหมู่บ้าน ที่สิงสถิตของปูตาเรียกว่า “ศาลาปู” มากทั้งอยู่ที่ดอนหรือเนินซึ่งเป็นทางเข้าหมู่บ้าน ที่มีต้นไม้ใหญ่ ลักษณะของศาลา เป็นศาลาสี่เสา หลังคาจั่ว ภายในศาลมีรูปปั้น ห้าง ม้า ตุ๊กตาคน ชายหญิง อาวุธ ทำด้วยไม้ เช่น มีด ดาบ หอก ปืน เป็นต้น พิธีบวงสรวงหรือเลี้ยงปูตามีความสำคัญ เพราะชาวบ้านเชื่อว่า ปูตาเป็นผู้คุ้มครองภยันตรายต่าง ๆ ให้แก่ชาวบ้าน วันเลี้ยงปูตาจะกำหนดในช่วงเดือน ๖-๗ โดยมีเจ้าจ้า (ผู้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการบวงสรวงสังเวยผีหรือเทวดาประจำหมู่บ้าน) จะเป็นผู้กำหนดวัน เมื่อถึงวันที่กำหนดในตอนเช้า ชาวบ้านจะร่วมทำความสะอาด ถางหญ้า ตัดแต่งพุ่มไม้ จัดแท่นบูชา เปลี่ยนเครื่องนุ่งห่ม หรืออาจจะซ้อมแซมหอปูตาให้ดีกว่าเดิม และนำเครื่องบวงสรวง ต่าง ๆ อาทิ ดอกไม้ พวงมาลัย ธูปเทียน อาหารหวาน วางแผน แท่นบูชา เพื่อบวงสรวงหลวงปู่นาย เมื่อเสร็จพิธีบวงสรวงแล้วเจ้าจ้าจะนำเครื่องเข่นแบงออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งให้

ลูกหลานเอากลับไปบ้านอีกส่วนหนึ่งมอบให้ปู่ด่า น้ำหอมที่บูชาปู่ด่า นั้นชาวบ้านจะมาประพรหมตัวเพื่อเป็นสิริมงคล

5. ด้านศิลปกรรม

ສົມເກ່າວັດລ້ຽງຈີວັນ

สิมเก่าที่วัดลักษณ์วัน อำเภอแรงใหญ่ ขอนแก่น"

ลิมทีบ สร้างโดยช่างญวนวัตถุสีวัน บ้านคอนจิม อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น สันนิษฐานสร้างมากกว่า ๙๐ ปี ภายในอาคารมีพระพุทธรูปดินเผาปางมารวิชัย ศิลปะแบบพื้นบ้านท่าลีทองประดิษฐ์ฐานบนฐานหินซึ่ดผนัง

๖. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

“โครงการหนอนนาโมเดล”

ชื่อ นางชุติมา ดอนเส

บ้านป่าแดง หมู่ที่ ๕ ตำบลคอนนิม อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓ เวลา ๐๙.๓๐ น. นายปรัชตกร บุสวรรณ์นกร นายอำเภอแวงใหญ่ เป็นประธานในกิจกรรม เอาเมือสามัคคี โครงการหนอนนาโมเดล ณ แปลงนา นางชุติมา ดอนเส หมู่ที่ ๕ บ้านป่าแดง ต. คอนนิม อ.แวงใหญ่ จ.ขอนแก่น โดยมีหัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำท้องที่ ห้องถิน กำนัน ผู้บุคคล รายภูริในพื้นที่ กลุ่มภาคีเครือข่ายพัฒนาชุมชน ตลอดทั้ง องค์กรพัฒนาสตรี และผู้นำ อช. เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้

ในการนี้ นายธีระเชษฐ์ สอนประลักษณ์ พัฒนาการจังหวัดขอนแก่น มอบหมายให้นางสาววาราสนา อังวะ นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ กลุ่มงานส่งเสริมฯ ร่วมกิจกรรมในครั้งนี้
นางมนีวรรณ ศิลารักษ์ รักษาราชการแทน พัฒนาการอำเภอแวงใหญ่ ได้กล่าวรายงานถึงความเป็นมาและ

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมฯ ซึ่งกิจกรรมเอาเมื่อสามคติในวันนี้ มีฐานการเรียนรู้ ๖ ฐาน ได้แก่ (๑) ฐานห่มดิน (๒) ฐานปลูกป่า (๓) ฐานคลองไส้ก่ (๔) ฐานหญ้าแฟก (๕) ฐานปุ๋ยอินทรีย์ และ (๖) ฐานป้อปลา

